

Mrk

Chapter 12

Javanese Interlinear

Reference: Javanese Bible (SABDA)

- 1 καὶ ἤρξατο αὐτοῖς ἐν παραβολαῖς
Lan panjenenganipun-wiwit dhateng-piyambakipun-sedaya kanthi pasemon-pasemon
[G2532](#) [G0756](#) [G0846](#) [G1722](#) [G3850](#)
- λαλεῖν, ἀμπελῶνα ἄνθρωπος ἐφύτευσεν, καὶ περιέθηκεν φραγμὸν, καὶ
ngendika kebon-anggur tiyang nandur lan ngedegaken pager lan
[G2980](#) [G0290](#) [G0444](#) [G5452](#) [G2532](#) [G4060](#) [G5418](#) [G2532](#)
- ᾧ ῥυξεν ὑπολήνιον, καὶ ᾧ κοδόμησεν πύργον, καὶ ἐξέδετο αὐτὸν
ngedhuk genthong-anggur lan mbangun menara lan nyewakaken punika
[G3736](#) [G5276](#) [G2532](#) [G3618](#) [G4444](#) [G2532](#) [G1554](#) [G0846](#)
- γεωργοῖς, καὶ ἀπεδήμησεν.
dhateng-tani-tani lan kesah
[G1092](#) [G2532](#) [G0589](#)

Gusti Yesus banjur wiwit ngandika marang wong-wong mau kalawan pasemon, "Ana wong gawe pakebonan anggur lan dipageri mubeng. Nuli ndhudhuk jugangan papan pameresan sarta ngadegake panggung panjagan. Sawise mangkono pakebonan iku disewakake marang wong-wong kang bakal padha nggarap, banjur lelungan menyang tanah ngamanca.

- 2 καὶ ἀπέστειλεν πρὸς τοὺς γεωργοὺς τῷ καιρῷ δοῦλον, ἵνα
Lan panjenenganipun-ngutus dhateng para tani-tani ing wekdal abdi supados
[G2532](#) [G0649](#) [G4314](#) [G3588](#) [G1092](#) [G3588](#) [G2540](#) [G1401](#) [G2443](#)
- παρὰ τῶν γεωργῶν λάβη ἀπὸ τῶν καρπῶν τοῦ ἀμπελῶνος.
saking ing tani-tani nampi saking ing woh-wohan saking kebon-anggur
[G3844](#) [G3588](#) [G1092](#) [G2983](#) [G0575](#) [G3588](#) [G2590](#) [G3588](#) [G0290](#)

Bareng wus tumeka ing mangsane, wong mau kongkonan batur marani saperanganing pametune pakebonan menyang wong sing padha nggarap.

- 3 καὶ λαβόντες αὐτὸν, ἔδειραν, καὶ ἀπέστειλαν κενόν.
Lan sami-nyekel piyambakipun sami-nggebug lan sami-ngutus-wangsul kosong
[G2532](#) [G2983](#) [G0846](#) [G1194](#) [G2532](#) [G0649](#) [G2756](#)

Nanging batur iku banjur dicekel dening wong-wong mau lan digebugi banjur dikon bali nglenthung.

- 4 καὶ πάλιν ἀπέστειλεν πρὸς αὐτοὺς ἄλλον δοῦλον,
Lan malih panjenenganipun-ngutus dhateng piyambakipun-sedaya sanès abdi
[G2532](#) [G3825](#) [G0649](#) [G4314](#) [G0846](#) [G0243](#) [G1401](#)
- κάκεινον ἐκεφαλίωσαν, καὶ ἠτίμασαν.
lan-punika sami-natoni-mustakane lan sami-ngrèmehaken
[G2548](#) [G2775](#) [G2532](#) [G0818](#)

Kang duwe pakebonan tumuli kongkonan batur liyane. Wong iki dipenthungi nganti tatu siraha sarta diwirang-wirangake.

- 5 καὶ ἄλλον ἀπέστειλεν, κακεῖνον ἀπέκτειναν; καὶ πολλοὺς ἄλλους,
lan sanès ranjenenganipun-ngutus lan-punika sami-mejahi lan kathah sanès-sanès
[G2532](#) [G0243](#) [G0649](#) [G2548](#) [G0615](#) [G2532](#) [G4183](#) [G0243](#)
- οὓς μὲν δέροντες, οὓς δὲ ἀποκτείνοντες.
ingkang sawetawis sami-gebug ingkang nanging sami-mejahi
[G3739](#) [G3303](#) [G1194](#) [G3739](#) [G1161](#) [G0615](#)

Banjur ana batur siji maneh kang dikongkon, iki malah dipateni. Lan isih akeh maneh liyane, ana kang digebugi lan ana kang dipateni.

- 6 ἔτι ἕνα εἶχεν υἱὸν ἀγαπητόν, ἀπέστειλεν αὐτὸν
taksih satunggal gadhah anak-jaler kinasih ranjenenganipun-ngutus piyambakipun
[G2089](#) [G1520](#) [G2192](#) [G5207](#) [G0027](#) [G0649](#) [G0846](#)
- ἔσχατον πρὸς αὐτούς, λέγων, ὅτι Ἐντραπήσονται τὸν
ingkang-pungkasan dhateng piyambakipun-sedaya ngendika bilih sami-badhe-ngajeni ing
[G2078](#) [G4314](#) [G0846](#) [G3004](#) [G3754](#) [G1788](#) [G3588](#)
- υἱὸν μου.
anak kawula
[G5207](#) [G1473](#)

Saiki mung kari siji, yaiku anake kang ditresnani. Wasana iki iya dikongkon marang wong-wong mau, pamikire: Anakku mesthine dieringi.

- 7 ἐκεῖνοι δὲ οἱ γεωργοὶ πρὸς ἑαυτοὺς εἶπαν ὅτι,
nanging nanging para tani-tani dhateng piyambakipun-sedaya-piyambak matur bilih
[G1565](#) [G1161](#) [G3588](#) [G1092](#) [G4314](#) [G1438](#) [G3004](#) [G3754](#)
- Οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος; δεῦτε, ἀποκτείνωμεν αὐτόν, καὶ
Punika inggih-punika ing ahli-waris rawuha kawula-sedaya-mejahi piyambakipun lan
[G3778](#) [G1510](#) [G3588](#) [G2818](#) [G1205](#) [G0615](#) [G0846](#) [G2532](#)
- ἡμῶν ἔσται ἡ κληρονομία.
kawula-sedaya badhe-dados ing warisan
[G1473](#) [G1510](#) [G3588](#) [G2817](#)

Nanging wong-wong kang nggarap pakebonan mau nuli padha rembugan mangkene: Lah iku ahli warise, ayo padha dipateni bae, mengko warisane banjur kita kang nduweni.

- 8 καὶ λαβόντες, ἀπέκτειναν αὐτόν, καὶ ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω
lan sami-nyekel sami-mejahi piyambakipun lan sami-mbucal piyambakipun ing-njawi
[G2532](#) [G2983](#) [G0615](#) [G0846](#) [G2532](#) [G1544](#) [G0846](#) [G1854](#)
- τοῦ ἀμπελῶνος.
saking kebon-anggur
[G3588](#) [G0290](#)

Mulane iya banjur dicekel lan dipateni, nuli dibuwang menyang ing sajabaning kebon anggur.

- 9 τί [οὔν] ποιήσει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος?
punapa dados badhe-nindakaken ing gusti saking kebon-anggur
[G5101](#) [G3767](#) [G4160](#) [G3588](#) [G2962](#) [G3588](#) [G0290](#)
- ἐλεύσεται καὶ ἀπολέσει τοὺς γεωργοὺς, καὶ δώσει τὸν
ranjenenganipun-badhe-rawuh lan nyirnakaken para tani-tani lan maringi ing
[G2064](#) [G2532](#) [G0622](#) [G3588](#) [G1092](#) [G2532](#) [G1325](#) [G3588](#)
- ἀμπελῶνα ἄλλοις.
kebon-anggur dhateng-sanès-sanès
[G0290](#) [G0243](#)

Saiki, apa kang bakal ditindakake dening kang duwe pakebonan anggur iku? Mesthi bakal teka mrono, wong-wong kang nggarap bakal padha ditumpes, kebone anggur nuli dipitayakake marang wong sejene.

- 10 οὐδὲ τὴν γραφὴν ταύτην ἀνέγνωτε? Λίθον ὄν
punapa-mboten ing Kitab-Suci punika panjenengan-sedaya-sampun-maos Sela ingkang
[G3761](#) [G3588](#) [G1124](#) [G3778](#) [G0314](#) [G3037](#) [G3739](#)
- ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας;
sampun-dipun-tolak para tukang-mbangun punika sampun-dados kangge mustaka rojok
[G0593](#) [G3588](#) [G3618](#) [G3778](#) [G1096](#) [G1519](#) [G2776](#) [G1137](#)

Apa kowe durung tau maca nas iki: Watu kang dibuwang dening para juru gawe omah iku wis dadi watu kang baku ana ing pojok.

- 11 παρὰ Κυρίου ἐγένετο αὕτη, καὶ ἔστιν θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς
saking Gusti kedadosan punika lan punika endah ing paningal
[G3844](#) [G2962](#) [G1096](#) [G3778](#) [G2532](#) [G1510](#) [G2298](#) [G1722](#) [G3788](#)
- ἡμῶν.
kawula-sedaya
[G1473](#)

Iku pakaryaning Pangeran, sawijining bab kang nggumunake ing pandeleng kita.”

- 12 Καὶ ἐζήτουν αὐτὸν κρατῆσαι, καὶ ἐφοβήθησαν τὸν
Lan sami-ngupados panjenenganipun nyekel lan sami-ajrih dhateng
[G2532](#) [G2212](#) [G0846](#) [G2902](#) [G2532](#) [G5399](#) [G3588](#)
- ὄχλον; ἔγνωσαν γὰρ ὅτι πρὸς αὐτοῦ τὴν παραβολὴν
tiyang-kathah sami-mangertos awit bilih tumrap piyambakipun-sedaya ing pasemon
[G3793](#) [G1097](#) [G1063](#) [G3754](#) [G4314](#) [G0846](#) [G3588](#) [G3850](#)
- εἶπεν. καὶ ἀφέντες αὐτὸν, ἀπῆλθον.
panjenenganipun-ngendika lan sami-nilar panjenenganipun sami-kesah
[G3004](#) [G2532](#) [G0863](#) [G0846](#) [G0565](#)

Wong-wong mau banjur padha mbudi-daya nyekel Gusti Yesus, amarga padha ngreti, yen sing dikarepake dening pasemon mau dheweke kabeh. Nanging padha wedi marang wong akeh, mulane banjur padha mundur, Panjenengane ditogake bae.

- 13 Καὶ ἀποστέλλουσιν πρὸς αὐτὸν τινὰς τῶν Φαρισαίων, καὶ
Lan sami-ngutus dhateng panjenenganipun sawetawis saking tiyang-Farisi lan
[G2532](#) [G0649](#) [G4314](#) [G0846](#) [G5100](#) [G3588](#) [G5330](#) [G2532](#)
- τῶν Ἡρωδιανῶν, ἵνα αὐτὸν ἀγρεύσωσιν λόγῳ.
saking tiyang-Hérodès supados panjenenganipun sami-nyekel kanthi-pangandika
[G3588](#) [G2265](#) [G2443](#) [G0846](#) [G0064](#) [G3056](#)

Wong-wong mau banjur kongkonan wong Farisi lan wong Herodhian sawatara sowan ing ngarsane, sedyane arep nyengkolong Panjenengane sarana pitakonan.

14	καὶ lan G2532	ἐλθόντες, sami-rawuh G2064	λέγουσιν sami-matur G3004	αὐτῷ, dhateng-panjenenganipun G0846		Διδάσκαλε, Guru G1320	οἶδαμεν kawula-sedaya-mangertos G1492	
	ὅτι G3754	ἀληθῆς saestu G0227	εἶ, panjenengan-punika G1510	καὶ lan G2532	οὐ mboten G3756	μέλει panjenengan-preduli G3199	σοι dhateng-panjenengan G4771	
	περὶ G4012	οὐδενός; sinten-sinten G3762	οὐ mboten G3756	γὰρ awit G1063	βλέπεις panjenengan-ningali G0991	εἰς dhateng-ing G1519	πρόσωπον pasuryan G4383	ἀνθρώπων, manungsa G0444
	ἀλλ' nanging G0235	ἐπ' kanthi G1909	ἀληθείας saestu G0225	τὴν ing G3588	ὁδὸν margi G3598	τοῦ saking G3588	Θεοῦ Gusti-Allah G2316	διδάσκεις. panjenengan-mulang G1321
	ἔξεστιν G1832	δοῦναι maringi G1325	κῆνσον pajeg G2778	Καίσαρι dhateng-Kaisar G2541	ἢ utawi G2228	οὐ, mboten G3756	δῶμεν kawula-sedaya-maringi G1325	ἢ utawi G2228
	μὴ mboten G3361	δῶμεν? kawula-sedaya-maringi G1325						

Kongkonan mau padha ngadhep lan matur: "Guru, kula sami sumerep, bilih Panjenengan punika jujur, tuwin boten ajrih dhateng sinten kemawon, amargi Panjenengan boten mawang tiyang, nanging mulangaken bab margining Allah ing saleresipun. Caos paos dhateng Sang Nata Agung punika punapa dipun kengingaken? Kula kedah nyaosi punapa boten?"

15	ὁ panjenenganipun G3588	δὲ nanging G1161	εἰδῶς mangertos G1492	αὐτῶν piyambakipun-sedaya G0846		τὴν ing G3588	ὑπόκρισιν, lamis G5272	εἶπεν ngendika G3004
	αὐτοῖς, dhateng-piyambakipun-sedaya G0846		Τί Punapa-sebabipun G5101	με Kawula G1473	πειράζετε? panjenengan-sedaya-nyobi G3985		φέρετέ Betahna G5342	
	μοι Kawula G1473	δηνάριον, dinar G1220	ἵνα supados G2443	ἴδω. Kawula-tingali G3708				

Nanging Gusti Yesus mirsa marang lamise wong-wong mau, banjur ngandika: "Yagene kowe padha nyoba marang Aku? Aku jupukna dhuwit dinar siji, arep Dakdeleng!"

16	οἱ piyambakipun-sedaya G3588	δὲ nanging G1161	ἤνεγκαν. sami-mbeta G5342	καὶ lan G2532	λέγει panjenenganipun-ngendika G3004				
	αὐτοῖς, dhateng-piyambakipun-sedaya G0846		Τίνος Sinten G5101	ἢ ing G3588	εἰκῶν gambar G1504	αὕτη, punika G3778	καὶ lan G2532	ἢ ing G3588	ἐπιγραφὴ? tulisan G1923
	οἱ piyambakipun-sedaya G3588	δὲ nanging G1161	εἶπαν matur G3004	αὐτῷ, dhateng-panjenenganipun G0846		Καίσαρος. Kaisar G2541			

Banjur dicaosi siji. Panjenengane nuli ndangu: "Iki gambare sapa lan iki tulisane sapa?" Atur wangsulane wong-wong mau: "Gambar saha seratanipun Sang Nata Agung."

- 17 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, Τὰ Καίσαρος, ἰσχυροῦ
 panjenenganipun nanging Yésus ngendika dhateng-piyambakipun-sedaya Ing Kaisar
[G3588](#) [G1161](#) [G2424](#) [G3004](#) [G0846](#) [G3588](#) [G2541](#)
- ἀπόδοτε Καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ, τῷ Θεῷ. καὶ
 caosna dhateng-Kaisar lan ing saking Gusti-Allah dhateng Gusti-Allah lan
[G0591](#) [G2541](#) [G2532](#) [G3588](#) [G3588](#) [G2316](#) [G3588](#) [G2316](#) [G2532](#)
- ἐξεθαύμαζον ἐπ’ αὐτῷ.
 sami-gumun bab panjenenganipun
[G2296](#) [G1909](#) [G0846](#)

Pangandikane Gusti Yesus maneh: “Mulane Sang Nata Agung caosana kang dadi kagungane Sang Nata Agung, lan marang Gusti Allah kang dadi kagungane Gusti Allah.” Wong-wong mau padha kaeraman marang Panjenengane.

- 18 Καὶ ἔρχονται Σαδδουκαῖοι πρὸς αὐτόν, οἵτινες λέγουσιν ἀνάστασιν
 Lan sami-rawuh tiyang-Saduki dhateng panjenenganipun ingkang sami-matur wungu
[G2532](#) [G2064](#) [G4523](#) [G4314](#) [G0846](#) [G3748](#) [G3004](#) [G0386](#)
- μὴ εἶναι. καὶ ἐπηρώτων αὐτόν, λέγοντες,
 mboten wonten lan sami-nyuwun-pirsa dhateng-panjenenganipun matur
[G3361](#) [G1510](#) [G2532](#) [G1905](#) [G0846](#) [G3004](#)

Tumuli ana wong Saduki sawatara kang sowan ing ngarsane, yaiku kang duwe panemu, yen patangen saka ing antarane wong mati iku ora ana; iku padha matur pitakon:

- 19 Διδάσκαλε, Μωϋσῆς ἔγραψεν ἡμῖν, ὅτι ἐάν
 Guru Musa sampun-nyerat kangge-kawula-sedaya bilih manawi
[G1320](#) [G3475](#) [G1125](#) [G1473](#) [G3754](#) [G1437](#)
- τινος ἀδελφὸς ἀποθάνη, καὶ καταλίπη γυναῖκα, καὶ μὴ ἀφῆ
 satunggaling-tiyang sadherek-jaler pejah lan nilar garwa lan mboten nilar
[G5100](#) [G0080](#) [G0599](#) [G2532](#) [G2641](#) [G1135](#) [G2532](#) [G3361](#) [G0863](#)
- τέκνον, ἵνα λάβῃ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, τὴν γυναῖκα, καὶ
 anak supados mendhet ing sadherek-jaler piyambakipun ing garwa lan
[G5043](#) [G2443](#) [G2983](#) [G3588](#) [G0080](#) [G0846](#) [G3588](#) [G1135](#) [G2532](#)
- ἐξαναστήσῃ σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.
 nuwuhaken turun kangge sadherek-jaler piyambakipun
[G1817](#) [G4690](#) [G3588](#) [G0080](#) [G0846](#)

“Guru, nabi Musa sampun maringi dhawuh dhateng kula sadaya: Manawi wonten tiyang ingkang gadhah sadherek jaler tilar donya, nilar semah boten tilar anak, punika sadherekipun wau kedah ningkah ingkang estri, supados saged gadhah turun kangge sadherekipun ingkang tilar wau.

- 20 ἐπίτη ἀδελφοὶ ἦσαν; καὶ ὁ πρῶτος ἔλαβεν γυναῖκα, καὶ
 pitu sadherek-jaler wonten lan ingkang kapisan mendhet garwa lan
[G2033](#) [G0080](#) [G1510](#) [G2532](#) [G3588](#) [G4413](#) [G2983](#) [G1135](#) [G2532](#)
- ἀποθνήσκων, οὐκ ἀφῆκεν σπέρμα;
 pejah mboten nilar turun
[G0599](#) [G3756](#) [G0863](#) [G4690](#)

Kalampahan wonten sadherek jaler pitu; ingkang kapisan emah-emah, nanging tilar donya boten tilar anak.

- 21 καὶ ὁ δεύτερος ἔλαβεν αὐτήν, καὶ ἀπέθανεν, μὴ καταλιπὼν
lan ingkang kaping-kalih mendhet piyambakipun lan pejah mboten nilar
[G2532](#) [G3588](#) [G1208](#) [G2983](#) [G0846](#) [G2532](#) [G0599](#) [G3361](#) [G2641](#)
- σπέρμα; καὶ ὁ τρίτος ὡσαύτως.
turun lan ingkang kaping-tiga makaten-ugi
[G4690](#) [G2532](#) [G3588](#) [G5154](#) [G5615](#)

Inggang estri lajeng dipun ningkah dening sadherekipun ingkang angka kalih, lan ugi tilar donya boten tilar anak. Makaten ugi ingkang angka tiga.

- 22 καὶ οἱ ἑπτὰ οὐκ ἀφῆκαν σπέρμα. ἔσχατον πάντων καὶ ἡ
lan para pitu mboten sami-nilar turun ingkang-pungkasan sadaya ugi ing
[G2532](#) [G3588](#) [G2033](#) [G3756](#) [G0863](#) [G4690](#) [G2078](#) [G3956](#) [G2532](#) [G3588](#)
- γυνὴ ἀπέθανεν.
èstri pejah
[G1135](#) [G0599](#)

Makaten ing salajengipun, pitu-pitunipun sami boten tilar anak. Wasana sapengkeripun sadaya punika, tiyang estri wau inggih lajeng pejah.

- 23 ἐν τῇ ἀναστάσει, ὅταν ἀναστῶσιν, τίνος αὐτῶν ἔσται
ing ing wungu samangsa sami-wungu sinten piyambakipun-sadaya badhe-dados
[G1722](#) [G3588](#) [G0386](#) [G3752](#) [G0450](#) [G5101](#) [G0846](#) [G1510](#)
- γυνή? οἱ γὰρ ἑπτὰ ἔσχον αὐτήν γυναῖκα.
garwa para awit pitu sami-gadhah piyambakipun garwa
[G1135](#) [G3588](#) [G1063](#) [G2033](#) [G2192](#) [G0846](#) [G1135](#)

Benjing dinten patangen, manawi tiyang-tiyang wau sami tangi, sinten ingkang dados semahipun tiyang estri punika? Amargi pitu-pitunipun sampun sami dados semahipun."

- 24 ἔφη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Οὐ διὰ
ngendika dhateng-piyambakipun-sadaya ing Yésus Punapa-sanés margi-saking-punika
[G5346](#) [G0846](#) [G3588](#) [G2424](#) [G3756](#) [G1223](#)
- τοῦτο πλανᾷσθε, μὴ εἰδότες τὰς γραφὰς, μηδὲ τὴν
punika ranjenengan-sadaya-kliru mboten mangertos ing Kitab-Suci mboten-ugi ing
[G3778](#) [G4105](#) [G3361](#) [G1492](#) [G3588](#) [G1124](#) [G3366](#) [G3588](#)
- δύναμιν τοῦ Θεοῦ?
pangwaos saking Gusti-Allah
[G1411](#) [G3588](#) [G2316](#)

Banjur padha diparingi wangsulan: "Kowe iku padha kesasar, iku amarga kowe ora padha ngreti marang Kitab Suci lan marang panguwasane Gusti Allah.

- 25 ὅταν γὰρ ἐκ νεκρῶν ἀναστῶσιν, οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε
samsangsa awit saking tiyang-pejah sami-wungu mboten sami-krama mboten-ugi
[G3752](#) [G1063](#) [G1537](#) [G3498](#) [G0450](#) [G3777](#) [G1060](#) [G3777](#)
- γαμίζονται; ἀλλ' εἰσὶν ὡς ἄγγελοι ἐν τοῖς οὐρανοῖς.
sami-dipun-kramanaken nanging punika kados malaekat ing ing swarga
[G1061](#) [G0235](#) [G1510](#) [G5613](#) [G0032](#) [G1722](#) [G3588](#) [G3772](#)

Awit manawa wong wis tangi saka ing antarane wong mati, iku ora omah-omah utawa ora diomah-omahake, nanging uripe kaya malaekat ing swarga.

- 26 περὶ δὲ τῶν νεκρῶν, ὅτι ἐγείρονται, οὐκ
bab nanging saking tiyang-pejah bilih sami-dipun-wungokaken punapa-mboten
[G4012](#) [G1161](#) [G3588](#) [G3498](#) [G3754](#) [G1453](#) [G3756](#)
- ἀνέγνωτε ἐν τῇ βίβλῳ Μωϋσέως, ἐπὶ τοῦ Βάτου,
panjenengan-sedaya-sampun-maos ing ing kitab Musa bab ing grumbul
[G0314](#) [G1722](#) [G3588](#) [G0976](#) [G3475](#) [G1909](#) [G3588](#) [G0942](#)
- πῶς εἶπεν αὐτῷ ὁ Θεὸς, λέγων, Ἐγὼ ὁ
kados-pundi ngendika dhateng-panjenenganipun ing Gusti-Allah ngendika Kawula ing
[G4459](#) [G3004](#) [G0846](#) [G3588](#) [G2316](#) [G3004](#) [G1473](#) [G3588](#)
- Θεὸς Ἀβραάμ, καὶ <ὁ> Θεὸς Ἰσαὰκ, καὶ <ὁ> Θεὸς Ἰακώβ?
Gusti-Allah Abraham lan ing Gusti-Allah Ishak lan ing Gusti-Allah Yakub
[G2316](#) [G0011](#) [G2532](#) [G3588](#) [G2316](#) [G2464](#) [G2532](#) [G3588](#) [G2316](#) [G2384](#)

Lan uga bab tangine wong mati, apa kowe ora maca ing kitab Musa, bab grumbul eri, anggone Gusti Allah ngandika marang Nabi Musa: Ingsun iki Allahe Abraham, Allahe Ishak, lan Allahe Yakub?

- 27 οὐκ ἔστιν Θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων. πολὺ
boten punika Gusti-Allah tiyang-pejah nanging tiyang-gesang sanget
[G3756](#) [G1510](#) [G2316](#) [G3498](#) [G0235](#) [G2198](#) [G4183](#)

πλανᾷσθε.
panjenengan-sedaya-kliru
[G4105](#)

Panjenengane iku dudu Allahe wong mati, nanging Allahe wong urip. Kesasar banget kowe iku!”

- 28 Καὶ προσελθὼν, εἶς τῶν γραμματέων, ἀκούσας αὐτῶν
Lan marani satunggal saking ahli-Kitab nalika-mireng piyambakipun-sedaya
[G2532](#) [G4334](#) [G1520](#) [G3588](#) [G1122](#) [G0191](#) [G0846](#)
- συζητούντων, ἰδὼν ὅτι καλῶς ἀπεκρίθη αὐτοῖς,
sami-bebantahan ningali bilih sae panjenenganipun-mangsuli dhateng-piyambakipun-sedaya
[G4802](#) [G3708](#) [G3754](#) [G2573](#) [G0611](#) [G0846](#)
- ἐπηρώτησεν αὐτόν, Ποία ἐστὶν ἐντολὴ πρώτη πάντων?
nyuwun-pirsa dhateng-panjenenganipun Pundi punika pepakon ingkang-kapisan sadaya
[G1905](#) [G0846](#) [G4169](#) [G1510](#) [G1785](#) [G4413](#) [G3956](#)

Banjur ana sawijining ahli Toret, kang krungu anggone padha bebantahan lan ngreti, manawa paring wangsulane Gusti Yesus marang wong-wong mau wis prayoga, iku nuli sowan ing ngarsane lan matur pitakon: “Pepaken ingkang ageng piyambak punika ingkang pundi?”

- 29 ἀπεκρίθη ὁ, Ἰησοῦς ὅτι Πρώτη ἐστίν, Ἄκουε Ἰσραήλ: Κύριος
mangsuli ing Yésus bilih Ingkang-kapisan punika Mirengna Israèl Gusti
[G0611](#) [G3588](#) [G2424](#) [G3754](#) [G4413](#) [G1510](#) [G0191](#) [G2474](#) [G2962](#)
- ὁ Θεὸς ἡμῶν Κύριος εἶς ἐστίν
ing Allah kawula-sedaya Gusti satunggal punika
[G3588](#) [G2316](#) [G1473](#) [G2962](#) [G1520](#) [G1510](#)

Paring wangsulane Gusti Yesus: “Pepakon kang gedhe dhewe iku mangkene: Rungokna, heh, wong Israel, Pangeran Allah kita iku siji.

30 καὶ ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου, ἐξ ὅλης
lan panjenengan-badhe-nresnani Gusti ing Allah panjenengan saking sakathahing
[G2532](#) [G0025](#) [G2962](#) [G3588](#) [G2316](#) [G4771](#) [G1537](#) [G3650](#)

τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ
ing manah panjenengan lan saking sakathahing ing nyawa panjenengan lan
[G3588](#) [G2588](#) [G4771](#) [G2532](#) [G1537](#) [G3650](#) [G3588](#) [G5590](#) [G4771](#) [G2532](#)

ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς
saking sakathahing ing panggalih panjenengan lan saking sakathahing ing
[G1537](#) [G3650](#) [G3588](#) [G1271](#) [G4771](#) [G2532](#) [G1537](#) [G3650](#) [G3588](#)

ἰσχύος σου.
kakiyatan panjenengan
[G2479](#) [G4771](#)

Sira tresnaa marang Allahira kalawan gumolonging atinira, lan kalawan gumolonging nyawanira, sarta kalawan gumolonging budinira apadene kalawan sakabehing kakuwatanira.

31 δευτέρα αὐτή: Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου
ingkang-kaping-kalih punika Panjenengan-badhe-nresnani ing pepadhang panjenengan
[G1208](#) [G3778](#) [G0025](#) [G3588](#) [G4139](#) [G4771](#)

ὡς σεαυτόν. μείζων τούτων ἄλλη ἐντολὴ οὐκ ἔστιν.
kados panjenengan-piyambak langkung-ageng punika sanès pepakon mboten wonten
[G5613](#) [G4572](#) [G3173](#) [G3778](#) [G0243](#) [G1785](#) [G3756](#) [G1510](#)

Dene pepakon kang kapindho yaiku: Sira tresnaa marang ing sapepadhanira kaya marang awakira dhewe. Ora ana pepakon liyane kang ngungkuli pepakon loro iku.”

32 καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ γραμματεὺς, Καλῶς, Διδάσκαλε, ἐπ’
lan matur dhateng-panjenenganipun ing ahli-Kitab Sae Guru kanthi
[G2532](#) [G3004](#) [G0846](#) [G3588](#) [G1122](#) [G2573](#) [G1320](#) [G1909](#)

ἀληθείας εἶπες ὅτι εἷς ἐστιν, καὶ οὐκ ἔστιν
saestu panjenengan-sampun-ngendika bilih satunggal punika lan mboten wonten
[G0225](#) [G3004](#) [G3754](#) [G1520](#) [G1510](#) [G2532](#) [G3756](#) [G1510](#)

ἄλλος πλὴν αὐτοῦ;
sanès kejawī panjenenganipun
[G0243](#) [G4133](#) [G0846](#)

Ahli Toret mau matur marang Gusti Yesus: “Kasinggihan, Guru, pangandika Panjenengan punika leres, bilih Gusti Allah punika namung satunggal, boten wonten sanesipun kajawi punika.

33 καὶ τὸ ἀγαπᾶν αὐτὸν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας, καὶ ἐξ
lan ing nresnani panjenenganipun saking sakathahing ing manah lan saking
[G2532](#) [G3588](#) [G0025](#) [G0846](#) [G1537](#) [G3650](#) [G3588](#) [G2588](#) [G2532](#) [G1537](#)

ὅλης τῆς συνέσεως, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος; καὶ τὸ
sakathahing ing panggalih lan saking sakathahing ing kakiyatan lan ing
[G3650](#) [G3588](#) [G4907](#) [G2532](#) [G1537](#) [G3650](#) [G3588](#) [G2479](#) [G2532](#) [G3588](#)

ἀγαπᾶν τὸν πλησίον ὡς ἑαυτόν, περισσότερόν ἐστιν πάντων
nresnani ing pepadhang kados piyambakipun-piyambak langkung-penting punika sadaya
[G0025](#) [G3588](#) [G4139](#) [G5613](#) [G1438](#) [G4053](#) [G1510](#) [G3956](#)

τῶν ὀλοκαυτωμάτων καὶ θυσιῶν.
saking kurban-obaran lan kurban-kurban
[G3588](#) [G3646](#) [G2532](#) [G2378](#)

Pancen, tresna dhateng Gusti Allah kalayan gumolonging manah, kalayan gumolonging budi, saha kalayan sadaya kakiyatan, punapa dene tresna dhateng sasami-sami kadosdene punika dhateng badanipun piyambak, punika langkung dening utami yen katimbang kaliyan sadaya kurban obaran tuwin kurban sembelehan.”

34 καὶ ὁ Ἰησοῦς, ἰδὼν αὐτὸν ὅτι βουνεχῶς
lan ing Yésus ningali piyambakipun bilih kanthi-wicaksana
[G2532](#) [G3588](#) [G2424](#) [G3708](#) [G0846](#) [G3754](#) [G3562](#)

ἀπεκρίθη, εἶπεν αὐτῷ, Οὐ μακρὰν εἶ
panjenenganipun-mangsuli ngendika dhateng-piyambakipun Boten tebih panjenengan-punika
[G0611](#) [G3004](#) [G0846](#) [G3756](#) [G3112](#) [G1510](#)

ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ. καὶ οὐδεὶς οὐκέτι ἐτόλμα
saking ing Kratoning saking Gusti-Allah lan boten-wonten boten-malih wani
[G0575](#) [G3588](#) [G0932](#) [G3588](#) [G2316](#) [G2532](#) [G3762](#) [G3765](#) [G5111](#)

αὐτὸν ἐπερωτῆσαι.
dhateng-panjenenganipun nyuwun-pirsa
[G0846](#) [G1905](#)

Gusti Yesus mirsa, yen wangsulane wong mau kanthi pambudi, mulane banjur ngandika: “Kowe iku ora adoh karo Kratoning Allah!” Sabanjure ora ana wong kang wani matur apa-apa maneh marang Gusti Yesus.

35 Καὶ ἀποκριθεὶς, ὁ Ἰησοῦς ἔλεγεν διδάσκων ἐν τῷ
Lan mangsuli ing Yésus panjenenganipun-ngendika mulang ing ing
[G2532](#) [G0611](#) [G3588](#) [G2424](#) [G3004](#) [G1321](#) [G1722](#) [G3588](#)

ἱερῷ, Πῶς λέγουσιν οἱ γραμματεῖς ὅτι ὁ Χριστὸς,
Pédalaman-Suci Kados-pundi sami-matur para ahli-Kitab bilih ing Sang-Kristus
[G2411](#) [G4459](#) [G3004](#) [G3588](#) [G1122](#) [G3754](#) [G3588](#) [G5547](#)

υἱὸς Δαυὶδ ἐστίν;
putranipun Daud punika
[G5207](#) [G1138](#) [G1510](#)

Ing sawijining dina, nalika pinuju paring piwulang ana ing Padaleman Suci, Gusti Yesus ngandika: “Kapriye dene para ahli Toret bisa ngarani, yen Sang Kristus iku tedhake Sang Nata Dawud?”

36 αὐτὸς Δαυὶδ εἶπεν ἐν τῷ Πνεύματι τῷ Ἁγίῳ, Εἶπεν Κύριος
piyambakipun Daud ngendika ing ing Roh ingkang Suci Ngendika Gusti
[G0846](#) [G1138](#) [G3004](#) [G1722](#) [G3588](#) [G4151](#) [G3588](#) [G0040](#) [G3004](#) [G2962](#)

τῷ Κυρίῳ μου, Κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἄν θῶ
dhateng Gusti kawula Lenggaha ing tengen Kawula ngantos Kawula masangaken
[G3588](#) [G2962](#) [G1473](#) [G2521](#) [G1537](#) [G1188](#) [G1473](#) [G2193](#) [G0302](#) [G5087](#)

τοὺς ἐχθρούς σου ὑποκάτω τῶν ποδῶν σου.
ing mengsah-mengsah panjenengan ing-sangandhaping ing suku-suku panjenengan
[G3588](#) [G2190](#) [G4771](#) [G5270](#) [G3588](#) [G4228](#) [G4771](#)

Mangka Sang Prabu Dawud piyambak marga saka katuntun dening Roh Suci ngandika mangkene: Dhawuhe Pangeran marang Gustiku: Sira lenggaha ing tengeningSun, nganti kabeh mungsuhiira wus padha Sunselehake ing sangisoring tlapakanira.

37 αὐτὸς Δαυὶδ λέγει αὐτὸν Κύριον, καὶ πόθεν
piyambakipun Daud nyebut panjenenganipun Gusti lan saking-punika
[G0846](#) [G1138](#) [G3004](#) [G0846](#) [G2962](#) [G2532](#) [G4159](#)

αὐτοῦ ἐστίν υἱός; Καὶ ὁ πολὺς ὄχλος ἤκουεν
panjenenganipun punika putranipun Lan ing kathah tiyang-kathah sami-mirengaken
[G0846](#) [G1510](#) [G5207](#) [G2532](#) [G3588](#) [G4183](#) [G3793](#) [G0191](#)

αὐτοῦ ἠδέως.
dhateng-panjenenganipun kanthi-rena
[G0846](#) [G2234](#)

Sang Prabu Dawud piyambak nyebat Gusti, nanging kapriye dene dadi tedhake?" Anadene akeh banget wong kang padha dhemen ngrungokake pangandikane.

- 38 Καὶ ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ, ἔλεγεν, Βλέπετε ἀπὸ
Lan ing ing piwulang panjenenganipun panjenenganipun-ngendika Waspada saking
[G2532](#) [G1722](#) [G3588](#) [G1322](#) [G0846](#) [G3004](#) [G0991](#) [G0575](#)
- τῶν γραμματέων, τῶν θελόντων ἐν στολαῖς περιπατεῖν,
para ahli-Kitab saking-ingkang sami-kepengin kanthi jubah-dawa mlampah-mlampah
[G3588](#) [G1122](#) [G3588](#) [G2309](#) [G1722](#) [G4749](#) [G4043](#)
- καὶ ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς,
lan salam-salam ing ing peken
[G2532](#) [G0783](#) [G1722](#) [G3588](#) [G0058](#)

Ing sajroning piwulange iku Gusti Yesus ngandika: "Sing padha ngati-ati marang para ahli Toret, kang padha dhemen mlaku-mlaku nganggo jubah dawa lan seneng diurmati ana ing pasar-pasar,

- 39 καὶ πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ πρωτοκλισίας ἐν τοῖς
lan kursi-ngarep ing ing sinagoge lan papan-ngarep ing ing
[G2532](#) [G4410](#) [G1722](#) [G3588](#) [G4864](#) [G2532](#) [G4411](#) [G1722](#) [G3588](#)
- δεῖπνοις;
pista
[G1173](#)

kang padha dhemen linggih ing ngarep dhewe ana ing papan pangibadah lan ana ing pambujanan,

- 40 οἱ κατεσθίοντες τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν, καὶ προφάσει, μακρὰ
ingkang sami-nedha ing griya-griya saking randha-randha lan ing-alesan dawa
[G3588](#) [G2719](#) [G3588](#) [G3614](#) [G3588](#) [G5503](#) [G2532](#) [G4392](#) [G3117](#)
- προσευχόμενοι. οὗτοι λήμψονται περισσότερον κρίμα.
sami-ndedonga piyambakipun-punika sami-badhe-nampi langkung-ageng paukuman
[G4336](#) [G3778](#) [G2983](#) [G4053](#) [G2917](#)

kang padha nguntal omahe para randha, lan kakedhok donga kang dawa. Wong-wong iku mesthi bakal luwih abot paukumane."

- 41 Καὶ καθίσας κατέναντι τοῦ γαζοφυλακίου, ἐθεώρει πῶς
Lan lenggah ing-ngajeng saking pethi-pisungsung panjenenganipun-mirsani kados-pundi
[G2532](#) [G2523](#) [G2713](#) [G3588](#) [G1049](#) [G2334](#) [G4459](#)
- ὁ ὄχλος βάλλει χαλκὸν εἰς τὸ γαζοφυλάκιον; καὶ πολλοὶ
ing tiyang-kathah sami-mbucal arta dhateng-ing ing pethi-pisungsung lan kathah
[G3588](#) [G3793](#) [G0906](#) [G5475](#) [G1519](#) [G3588](#) [G1049](#) [G2532](#) [G4183](#)
- πλούσιοι ἔβαλλον πολλά.
tiyang-sugih sami-mbucal kathah
[G4145](#) [G0906](#) [G4183](#)

Nalika Gusti Yesus lenggah ing ngarep pethi pisungsung, mirsani wong akeh anggone padha nglebokake dhuwit ing pethi mau. Wong kang sugih-sugih akeh kang padha nyemplungake pisungsung akeh.

- 42 καὶ ἔλθοῦσα μία χήρα πτωχή ἔβαλεν λεπτὰ δύο, ὅ ἐστιν
lan rawuh satunggal randha mlarat mbucal arta-alit kalih ingkang inggih-punika
[G2532](#) [G2064](#) [G1520](#) [G5503](#) [G4434](#) [G0906](#) [G3016](#) [G1417](#) [G3739](#) [G1510](#)
- κοδράντης.
satunggal-sen
[G2835](#)

Banjur ana sawijining randha miskin kang iya nglebokake pisungsung, kehe rong igar, yaiku sadhuwit.

43	καὶ lan	προσκαλεσάμενος nimballi	τοὺς para	μαθητὰς murid-murid	αὐτοῦ, panjenenganipun	εἶπεν ngendika		
	G2532	G4341	G3588	G3101	G0846	G3004		
	αὐτοῖς, dhateng-piyambakipun-seday		Ἄμην Saestu	λέγω Kawula-matur	ὑμῖν, dhateng-panjenengan-seday		ὅτι ἡ bilih ing	G3754 G3588
	G0846		G0281	G3004	G4771			
	χήρα randha	αὕτη ἡ punika ingkang	πτωχή, mlarat	πλεῖον langkung-kathah	πάντων saday	ἔβαλεν mbucal	τῶν saking-ingkang	
	G5503	G3778 G3588	G4434	G4119	G3956	G0906	G3588	
	βαλλόντων sami-mbucal	εἰς dhateng-ing	τὸ ing	γαζοφυλάκιον. pethi-pisungsung				
	G0906	G1519	G3588	G1049				

Para sakabat banjur padha ditimbali lan dipangandikani: “Aku pitutur marang kowe: sanyatane pisungsunge randha miskin iku luwih akeh katimbang sakabehing wong kang padha nyemplungake dhuwit ing pethi pisungsung,

44	πάντες saday	γὰρ awit	ἐκ saking	τοῦ ing	περισσεύοντος langkungipun	αὐτοῖς piyambakipun-seday	ἔβαλον, sami-mbucal	αὕτη punika
	G3956	G1063	G1537	G3588	G4052	G0846	G0906	G3778
	δὲ, nanging	ἐκ saking	τῆς ing	ὑστερήσεως kirangipun	αὐτῆς, piyambakipun	πάντα saday	ὅσα samukawis-ingkang	
	G1161	G1537	G3588	G5304	G0846	G3956	G3745	
	εἶχεν piyambakipun-gadhah		ἔβαλεν, mbucal	ὅλον sakathahing	τὸν ing	βίον gesang	αὐτῆς. piyambakipun	
	G2192		G0906	G3650	G3588	G0979	G0846	

amarga kabeh padha misungsung saka ing kaluwihane, dene randha iki nyaosake saka ing kakurangane, malah kabeh kang dadi duweke, yaiku kabeh kang minangka panguripane.”